

В.П. Лещинський

Будівельна академія України, м. Київ

ТОВ “Всеукраїнський центр державно-приватного партнерства”, м. Київ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Проаналізовано вплив соціально-економічних трансформацій на формування сучасної моделі розвитку. Досліджено можливість пошуку оптимальної моделі територіальної організації влади в цілому та органічно пов'язана з процесом децентралізації владних повноважень мета, а саме розмежування, збалансування та уникнення дублювання повноважень між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: європейські стандарти, сталий розвиток, модернізація, трансформація, модель.

Постановка проблеми. Упродовж багатьох років тривають пошуки оптимальних шляхів здійснення адміністративної, адміністративно-територіальної та інших структурних реформ, зорієнтованих на зміну територіальної організації влади, які виявили різні підходи до конституційних, соціально-економічних і політичних змін. Проблемними залишаються питання відносин органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, центральних і місцевих органів державної виконавчої влади, перерозподіл фінансових потоків, територіальний поділ на регіональному та місцевому рівнях тощо.

Усе це робить актуальним дослідження питання підвищення ефективності здійснення публічної влади на регіональному рівні, головною метою якої має бути створення здатної до самовдосконалення і саморегуляції децентралізованої моделі організації влади спроможної в умовах ринкової економіки ефективно впливати на процеси соціально-економічного й культурного розвитку та забезпечувати якісний рівень надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можна довго перераховувати представницьке поле наукових досліджень різних аспектів зазначеної проблематики. Зосередимо свою увагу на використаних в роботі працях таких авторів як: Т.М. Безверхнюк, С.Є. Саханенко, Е.Х. Топалова [1], І.С. Кондіус [2] та А. Заєць [3].

Мета статті. Однією найважливіших ознак трансформаційних перетворень в країні є розвиток місцевого самоврядування. Тобто головна мета підвищення ефективності територіальної організації влади – побудова децентралізованої моделі організації влади, яка була б спроможна в сучасних умовах трансформаційних змін у світі результативно та ефективно впливати на процеси соціально-економічного та культурного розвитку

враховуючи при цьому екологічну складову моделі сталого розвитку сучасного регіону.

Виклад основного матеріалу. Перспективи успішного соціально-економічного розвитку країни багато в чому залежать від можливостей промислово потужних регіонів та науково-освітніх центрів – таких як Харків, який одночасно є потужним промисловим і науковим осередком, який здійснює великі відрахування до державного бюджету і вже хоча б силу цих обставин, заслуговує на особливу увагу до перспектив свого подальшого розвитку.

Та все ж не потрібно забувати й про той факт, що посилення диспропорцій в розвитку регіонів не сприяють становленню громадянської злагоди та реалізації цілої низки необхідних країні сучасних реформ, що особливо актуалізується в умовах європейської інтеграції України та подоланні наслідків світової фінансово-економічної кризи. Тож очевидно, що на порядку денного постає питання про підвищення ефективності територіальної організації влади в умовах трансформаційних змін у суспільстві.

Як зазначає більшість фахівців-науковців модернізація як процес передбачає впровадження не тільки економічних змін, а й реформування більшості сфер суспільних відносин, одними з ключових серед яких є відносини між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Виконання європейського принципу субсидіарності закріпленого Маастріхтським договором від 1992 року, передбачає можливість виконання тих функцій і повноважень з якими органи місцевого самоврядування можуть впоратися самостійно без втручання з боку центральної влади. В Україні цей принцип не виконується через закріплення в Конституції 1996 року інших принципів, принципів централізації влади. Через це розвиток місцевого самоврядування в нашій країні уповільнений – це потрібно змінювати, якщо ми хочемо долучитися до

європейської моделі врядування та сталого розвитку.

Передбачалося зробити певні потуги в цьому напрямі, які могли б призвести до позитивних зрушень в цьому напрямі. Зокрема, розширення повноважень місцевих органів влади, створення агенцій регіонального розвитку, ліквідацію районних державних адміністрацій та надання лише наглядових функцій обласним. Та всі ці заходи зустріли супротив і реалізувати їх так і не вдалося. Між тим сьогодні в Україні сформовано законодавче поле щодо формування якісно нової політики модернізації в реалізації якої місцеві органи влади можуть і повинні посісти чільне місце.

Модернізація державної економічної політики – це насамперед створення умов для якомога повного використання потенціалу регіонів, кожного суб'єкту соціального та економічного розвитку на місцевому рівні. І саме в цьому аспекті повинна бути реалізована ініціатива органів місцевого самоврядування для успішності проведення реформ та прискорення процесів модернізації економіки країни. Важливою передумовою забезпечення високого рівня збалансованого національного розвитку є формування стратегій сталого розвитку регіонів держави.

Стратегія забезпечення сталого розвитку регіону – це довгостроковий план дій, спрямований на досягнення сталого розвитку регіону, а саме: пошук існуючих потенціалів та виявлення відповідних резервів, які забезпечать збалансований сталий розвиток всіх сфер регіональної системи: соціальної, економічної та екологічної.

Правильно обраний стратегічний напрямок забезпечення сталого розвитку сприятиме правильній постановці якісно нових цільових орієнтирів, послідовному та ефективному вирішенню пріоритетних проблем щодо забезпечення сталого розвитку в регіоні, концентрації на них зусиль та ресурсів, а отже, дозволить в максимально короткий термін з найбільшою ефективністю досягнути сталого розвитку регіону. Цей курс сприятиме і реалізації послідовної збалансованої соціальної, економічної та екологічної політики, вибору ефективних організаційних рішень для забезпечення високого рівня життя населення, що забезпечується економічним зростанням при збереженні екологічно безпечного навколишнього середовища, забезпеченню швидкої адаптації управлінської структури регіону до швидкозмінних вимог у напрямку забезпечення сталого розвитку регіону.

І.С. Кондіус пропонує наступну класифікацію стратегій сталого розвитку того чи іншого регіону:

– стратегія збалансованого розвитку, яка базується на першочерговості зміцнення

економічної бази регіону, як основи задоволення матеріальних та духовних благ населення при забезпеченні збалансованої сталості нарощення соціально-екологічного потенціалу. Цієї стратегії розвитку доцільно дотримуватися тим регіонам, які вже досягли збалансованого розвитку всіх складових системи для фіксації досягнутого та подальшого підвищення рівня соціо-еколого-економічного розвитку регіону;

– стратегія пріоритетності соціального розвитку, яка спрямовується на першочерговість вирішення соціальних завдань регіону при підтримці належного рівня її еколого-економічного потенціалу, що забезпечить досягнення збалансованого сталого розвитку;

– стратегія нарощення економічного потенціалу, яка вимагає першочерговості вирішення її економічних проблем, насамперед зростання ВРП регіону, зростання фінансових ресурсів та нарощення економічної бази регіону, як основи задоволення матеріальних та духовних благ населення при підтримці належного рівня соціально-екологічного розвитку;

– стратегія екологічної безпеки регіону, сутність якої в підвищенні екологічної ефективності використання наявного виробничого, науково-технічного, інтелектуального потенціалу регіону з метою запобігання виникненню екодеструктивних тенденцій у його економічному та соціальному розвитку, що забезпечить підтримку та поступове покращення якості довкілля, і як результат досягнення збалансованого сталого розвитку регіону;

– стратегія соціо-економічного збалансування, сутність якої полягає у акумулюванні внутрішнього потенціалу для виявлення та нейтралізації соціально-економічних деструктивів та збереження ефективних умов екологізації регіону, що дозволить “підтягнути” показники соціально-економічного до рівня екологічного розвитку для забезпечення збалансованої сталості регіональної системи;

– стратегія соціо-екологічного збалансування, завданням якої є приведення рівня соціальної та екологічної сфери сталого розвитку регіону до відповідного рівня економічного розвитку, що приведе до збалансованого стану та підтримки цього стану протягом тривалого періоду. Інструментом забезпечення даної стратегії повинні стати зважена соціальна та природоохоронна політика регіону;

– стратегія еколого-економічного збалансування, що передбачає впровадження та ефективне використання новітніх технологій та інструментів регіональної політики сталого розвитку, спрямування фінансових потоків на розробку і впровадження результатів наукових та

прикладних досліджень, що забезпечить підвищення продуктивності праці та ефективність використання природних ресурсів. Така стратегія направлена на "підтягнення" рівня екологічної та економічної до відповідного рівня соціальної сфери, що безумовно забезпечить збалансований сталий розвиток регіону;

– стратегія соціо-еколого-економічного збалансування, яка застосовується для регіонів з розбалансованою структурою господарства і спрямовується на усунення дестабілюючих чинників, що здійснюють негативний вплив на розвиток соціальної, економічної та екологічної сфери, і пошук потенційних джерел та резервів, що могли б забезпечити позитивні зрушення в напрямку збалансованого функціонування регіональної системи.

Вибір того чи іншого типу стратегії забезпечення сталого розвитку регіону здійснюється за певними критеріями розрахованими за власною методикою [2, с.17-182].

Життєдіяльність суспільства та система влади мають багаторівневу ієрархічну впорядкованість, які об'єктивно формують рівні організації та управління соціумами – від національного (загальнодержавного) до місцевого (локального). Різноманітність природно-географічних, соціально-економічних, історичних, етнокультурних та інших умов зумовлює об'єктивну регіоналізацію країни. Тобто поділ її території на якісно відмінні територіальні частини з тими чи іншими просторовими поєднаннями природних та соціальних умов, з різною господарською спеціалізацією, з особливими соціально-економічними функціями, що потребують відповідних відмінностей щодо управління ними. Процеси регіоналізацію відбуваються на різних рівнях територіальної організації – національному, регіональному, локальному. Вони мають свою динаміку, свої тенденції розвитку і відтак потребують вивчення напрямків таких змін і траєкторій розвитку. Регіоналізація взаємопов'язана з особливостями системи влади та адміністративно-територіального устрою.

Таким чином, обґрунтування нової схеми раціонального адміністративно-територіального устрою країни повинно враховувати як об'єктивні процеси багаторівневої регіоналізації, так і потребу в формуванні дієвої системи влади. У той же час система влади організується з урахуванням наявної регіоналізації та чинного адміністративно-територіального устрою країни. Нарешті, процеси регіоналізації мають об'єктивне підґрунтя і в той же час зазнають суб'єктивного впливу від чинної системи влади та наявного адміністративно-територіального устрою [1].

Нова модель територіального поділу повинна виходити з цільових настанов адміністративно-територіальної реформи враховуючи особливості чинної системи влади та можливості її трансформації. Крім того відповідати сучасним тенденціям розподілу функцій і повноважень між рівнями публічної влади. Головні задачі побудови нової моделі адміністративно-територіального устрою країни – це привести у відповідність територіальний поділ країни, підвищити ефективність управління, сприяти його послідовній децентралізації, наблизити адміністративно-правові послуги до населення, підвищити їх якість і доступність.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Аналіз соціально-економічного розвитку регіонів України останніх років дає підстави зробити висновок, що закріплена Конституцією України модель територіальної організації влади продемонструвала недостатню спроможність в умовах ринкової економіки результативно та ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій та забезпечувати якісний рівень надання громадських послуг населенню, що відповідав би європейським стандартам. Можна стверджувати, що пошук оптимальної моделі територіальної організації влади в цілому органічно пов'язаний з процесом децентралізації владних повноважень з метою розмежування, збалансування та уникнення їх дублювання між місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Трансформація місцевих органів виконавчої влади передбачає перетворення цих органів загальної компетенції в контрольно-наглядові органи в системі виконавчої влади шляхом вилучення у них та передачі відповідним органам місцевого самоврядування функцій і повноважень організаційно-господарського характеру. З 1991 р. в Україні триває активний пошук адекватної моделі територіальної організації влади в цілому та організації місцевого самоврядування зокрема. У процесі визначення та уточнення форми правління інституалізації влади як у центрі, так і в регіонах більшість політиків, місцева еліта, учені дотримуються думки про необхідність децентралізації влади, що є не лише привабливим, але і безальтернативним шляхом розвитку України. Саме у децентралізації влади вони вбачають можливості збалансування соціально-економічного розвитку територій, оптимального врахування їх культурних, етнічних, історичних, демографічних, екологічних та інших особливостей розвитку.

Проте очевидним є те, що в українській науці цій проблематиці відводиться ще обмаль уваги, фактично окреслені питання ще не стали предметом спеціального дослідження. Як наслідок, на сучасному етапі розвитку держави не існує всебічно обґрунтованої теорії і моделі територіальної організації влади, яку можна було б покласти в основу розробки відповідних політичних документів, законодавчих та нормативно-правових актів, державної політики в сфері державотворення, місцевого самоврядування і регіонального розвитку [3].

Таким чином, проблема удосконалення системи територіальної організації влади є сьогодні надзвичайно актуальною і потребує її ґрунтовного та всебічного подальшого дослідження.

Література

1. Безверхнюк Т. М. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні : [монографія] / Безверхнюк Т.М., Саханенко С. Є., Топалова Е. Х. ; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2008. – 276 с.
2. Кондіус І.С. Визначення збалансованості розвитку регіону // Стратегія забезпечення сталого розвитку України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 20 травня 2008 року. – У трьох

частинах / РВПС України НАН України. – К.: РВПС України НАН України, 2008. – Ч.3. - С. 178 – 182.

3. Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування/ За заг.ред. А.Зайця. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002, 2002. – 928 с.

References

1. Bezverkhnyuk, T.M., Sakhnenko, S.E., Topalova, E.Kh. (2008). European standards of governance at regional level. *Odesa: ORIDU NADU* – 276.
2. Kondiush, I.S. (2008). Definition of balanced regional development. *Strategy for Sustainable Development of Ukraine: International scientific and practical conference. Kyiv, May 20, 2008.* – 178-182
3. Zayets' A. (2002). Territorial organization of power in Ukraine: status and powers of local authorities and local governments. *Publishing house: «In Yure»* - 928.

Рецензент: доктор наук з державного управління Степаненко Сергій Васильович
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова

Автор: ЛЕЩИНСЬКИЙ Віктор Петрович
член-кореспондент Будівельної академії України
Директор ТОВ “Всеукраїнський центр державно-приватного партнерства”, м. Київ
E-mail: sergei-stepanenko21@rambler.ru

SOCIO-ECONOMIC TRANSFORMATION

V.P. Leschinsky

Academy of Building of Ukraine, Ltd “All Ukrainian center of public-private partnership”, Kyiv

The influence of socio-economic transformations in the formation of a modern model of development. The possibility to find the optimal model of the territorial organization of power in general, and is organically linked with the process of decentralization of powers aim, namely distinction, balance and avoid duplication of powers between the local state administrations and local governments.

Prospects for successful socio-economic development depends largely on the capacity of industrial powerful regions, scientific and educational centers - such as Kharkov, who also is a powerful industrial and scientific center that carries out large payments to the state budget and is at least the force of circumstances, deserves special attention to the prospects of further development.

As noted by most experts, scientists' modernization as the process involves not only the introduction of economic change and reform and most areas of public relations, one of the key among which is the relationship between public authorities and local governments.

Analysis of socio-economic development of Ukraine last years leads to the conclusion that fixed by the Constitution of Ukraine model of territorial organization of government has demonstrated a lack of ability in a market economy efficiently and effectively influence the processes of socio-economic and cultural development of the territories and to ensure quality of provision of public services to the population that would meet European standards.

Keywords: European standards, sustainable development, modernization, transformation model.

СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ТРАНСФОРМАЦИИ

В.П. Лещинский

Строительная академия Украины, ООО “Всеукраинский центр государственно-частного партнерства”, г. Киев

Проанализировано влияние социально-экономических трансформаций на формирование современной модели развития. Исследована возможность поиска оптимальной модели территориальной организации власти в целом и органически связана с процессом децентрализации властных полномочий цель, а именно разграничение, сбалансирования и избежание дублирования полномочий между местными государственными администрациями и органами местного самоуправления.

Ключевые слова: европейские стандарты, устойчивое развитие, модернизация, трансформация, модель.